

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 29 mars 1946 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa tjänstepensioner m. m. jämte i ämnet väckta motioner, m. m.

I en den 4 januari 1946 dagtecknad proposition nr 5, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats meddela bestämmelser angående omreglering av vissa tjänstepensioner.

I samband med förevarande proposition har utskottet till behandling förehåft följande i anledning av densamma väckta likalydande motioner, nämligen inom första kammaren nr 252 av herr *Wagnsson* jämte tretton av kammarens övriga ledamöter samt inom andra kammaren nr 396 av herr *Holmström* jämte sextiotre av kammarens övriga ledamöter, i vilka motioner yrkats, »att riksdagen måtte medgiva, att de f. d. befattningshavare i statens tjänst samt f. d. lärare vid folk- och småskolor, som åtnjuta äldre eller nyare pension, från och med den 1 juli 1946 må erhålla sådana pensionsförmåner, som svara mot nyaste pensioner, enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t».

Vidare har utskottet i samband med förenämnda proposition behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

dels inom första kammaren nr 215 av herr *Wagnsson* jämte tretton av kammarens övriga ledamöter samt inom andra kammaren nr 309 av herr *Holmström* jämte tjuguatta av kammarens övriga ledamöter, i vilka likalydande motioner yrkats, »att riksdagen måtte medgiva, dels att tillfälligt pensionstillägg under budgetåret 1945/46, dels ock att provisoriskt pensionstillägg under budgetåret 1946/47 må i huvudsaklig överensstämmelse med här ovan föreslagna grunder utgå dels till f. d. befattningshavare, vilka åtnjuta pension å sådan tjänst, som kan anses motsvara befattning, vilkens innehavare enligt Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 3 till 1946 års riksdag skulle komma i åtnjutande av där omförmälda tillägg, dels ock till dem, som upp-
bära familjepension efter dylika befattningshavare».

dels ock inom första kammaren nr 216 av herr *Anderberg* jämte två av kammarens övriga ledamöter samt inom andra kammaren nr 310 av herr *Lindahl* jämte tre av kammarens övriga ledamöter, i vilka likalydande motioner yrkats, »att riksdagen måtte besluta, att åt pensionär, tillhörande gruppen nyaste pensioner, må utgå tillfällig pensionsförbättring med följande belopp per år: t. o. m. 13:e lönegraden 200 kronor, för 14:e lönegraden 150 kronor, för 15:e lönegraden 100 kronor och för 16:e lönegraden 50 kronor; att de föreslagna beloppen må medgivnas dels för innevarande budgetår och dels för budgetåret 1946/47; samt att under samma tidsperioder beloppet 200 kronor jämväl må utgå till pensionär, som åtnjuter pension enligt pensionsreglementet för arbetare».

Slutligen har utskottet i förevarande sammanhang behandlat en av herr *Senander* inom andra kammaren väckt motion nr 142, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att dyrtidstillägg skall utgå å pensioner till vissa f. d. städerskor.

Till utskottet ha inkommit framställningar från *pensionerade statstjänstemäns riksförbund m. fl.*, innefattande synpunkter på och önskemål beträffande frågan.

Beträffande motiveringen för de sålunda framställda förslagen får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till propositionen samt motionerna II: 396, I: 215, I: 216 och II: 142.

Propositionen.

1. Pensionsbestämmelser och pensionsnivå för nu utgående tjänstepensioner.

För flertalet befattningshavare och arbetare i statens tjänst ävensom för lärare vid folk- och småskolor m. m. samt högre kommunala skolor ha pensionsregleringar beslutats vid 1941—1943 års riksdagar. De med anledning härav utfärdade nya tjänstepensionsreglementena äro allmänna tjänstepensionsreglementet, 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, folkskolans tjänstepensionsreglemente — från och med den 1 juli 1945 även tillämpligt å lärare vid anstalter för bildbara sinnesslöa — samt tjänstepensionsreglementet för de högre kommunala skolorna. Enligt dessa reglementen utgående pensioner, vilka pläga benämnas *nyaste* pensioner, äro till grundbeloppet avvägda i viss relation till den enligt nu tillämpade avlösningsreglementen gällande lönenivån. Tilläggsförmåner utgå å dessa pensioner i form av rörligt tillägg och kristillägg liksom fallet är beträffande motsvarande löner. Förenämnda tjänstepensionsreglementen ha i viss begränsad utsträckning erhållit tillämpning å pensionärer, som avgått ur tjänst före reglementenas ikraftträdande. Såiunda ha de i princip gjorts tillämpliga å befattningshavare och arbetare, som efter den 30 juni 1939 (respektive beträffande vissa militära beställningshavare efter den 30 juni 1940) avgått med pension enligt då gällande tjänstepensionsreglementen.

Vid 1943 och 1944 års riksdagar beslötos förbättringar av pensionsförmå-

nera för ett stort antal pensionstagare, vilka innehåft anställning, som avses i de nyaste tjänstepensionsreglementena, men vilka på grund av avgång före den 1 juli 1939 (i vissa fall den 1 juli 1940) icke kommit i åtnjutande av *nyaste* pension. Dessa regleringar ha omfattat två kategorier av pensioner, vilka allteftersom de grundats på vid olika tidpunkter fastställda löner eller bestämts med tillämpning av äldre eller nyare pensionsförfattningar benämnts *äldre* pensioner och *nyare* pensioner.

Äldre pensioner utgöras sålunda i huvudsak av sådana pensioner, som beviljats enligt

lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension och grundats på s. k. oreglerad lön;

reglementet för telegrafverkets pensionsinrättning den 17 juni 1908 (nr 61);

lagen den 4 juli 1910 (nr 79) angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar;

kungörelserna den 29 juni 1917 (nr 441—443) med reglementen för respektive statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke-ordinarie personal, telegrafverkets pensionskassa för pensionering av verkstads-, förråds- och linjearbetare samt statens vattenfallsverks pensionskassa för pensionering av icke-ordinarie personal;

reglementet för arméns pensionskassa den 26 februari 1904 (nr 9);

reglementet för flottans pensionskassa den 17 november 1899 (nr 92) samt

reglementet för statens pensionsanstalt den 31 december 1919 (nr 878), såvitt angår lärare vid folk- och småskolor samt högre kommunala skolor.

Till gruppen *nyare* pensioner åter äro huvudsakligen att hänföra pensioner, som utgå enligt

lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension med samtidig tillämpning av kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) med bestämmelser för vissa tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension, kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 323) med bestämmelser för ordinarie tjänstemän vid domänverket i fråga om rätt till pension m. m. eller kungörelsen samma dag (nr 380) med bestämmelser för ordinarie tjänstemän vid lots- och fyrstaten i fråga om rätt till pension;

lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442);

tjänstepensionsreglementet för arbetare den 30 juni 1934 (nr 443);

militära tjänstepensionsreglementet den 17 maj 1935 (nr 167);

tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl. den 17 juni 1938 (nr 423) samt

tjänstepensionsreglementet för lärare vid högre kommunala skolor den 22 juni 1939 (nr 376).

Vid en år 1939 framlagd utredning angående bland annat relationen mellan *äldre* och *nyare* tjänstepensioner har lämnats en ingående redogörelse för pensionsnivån för de *äldre* pensionerna. Utredningen är intagen såsom bilaga till propositionen nr 296 till 1939 års lagtima riksdag. Av densamma framgick i stort sett, att de *äldre* tjänstepensionerna genom 1922 och 1925 genomförda pensionsregleringar uppbringats till sådan storlek, att de i allmänhet uppgingo till omkring 90 procent av motsvarande *nyare* pensioner. Med anledning av denna utredning verkställdes beträffande några enstaka

pensionsgrupper med särskilt lågt relationstal enligt beslut vid 1939 års riksdag en viss reglering av pensionerna.

Pensionsnivån för *nyare* pensioner understeg före 1943—1944 års regleringar pensionsnivån för *nyaste* pensioner — räknat vid 1935 års genomsnittliga levnadskostnadsläge — med 17—12 procent i lönelägena A 1—13 samt 12—6 procent i högre lönelägen å A-löneplanen.

De pensionstagargrupper, som uteslutits från pensionsförbättring vid 1943—1944 års pensionsregleringar, ha i huvudsak varit följande:

1. f. d. innehavare av sådan med pensionsrätt förenad befattning i civil statstjänst, som ännu är att betrakta som i avlöningshänseende oreglerad;

2. f. d. innehavare av icke statliga befattningar med pensionsrätt i statens pensionsanstalt, utom lärare vid folk- och småskolor och vid högre kommunala skolor;

3. f. d. militära beställningshavare å frivillig övergångsstat samt f. d. personal i försvarsväsendets reserver;

4. innehavare av pensioner, som genom särskilda beslut beviljats av riksdagen;

5. f. d. anställningshavare, vilka åtnjuta pension enligt de i kungörelsen 1934: 585 meddelade s. k. summariska pensionsbestämmelserna för arbetarpersonal i statens tjänst;

6. f. d. arbetare vid statens järnvägsbyggnader m. fl., pensionerade enligt kungörelsen nr 1918: 859;

7. f. d. befattningshavare, vilka i samband med olika omorganisationer beviljats förtidspension enligt särskilda grunder;

8. pensionärer, till vilka utgår uppskjuten pension; samt

9. Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare ävensom pensionerade båtsmän och marinsoldater.

Den vid 1944 års riksdag genomförda regleringen, som innebar en förbättring av i runt tal 200 kronor för *nyare* pension och 300 kronor för *äldre* pension, begränsades till pensioner, som inberäknat pensionsförbättringen och rörliga förmåner belöpte sig till högst 3 735 kronor för år, räknat vid nuvarande indexläge, vilket belopp svarade mot beloppet av en reglerad *nyare* pension i lönegraden A 12. Vid 1943 års reglering hade förbättringen begränsats till pensioner med lägre belopp än 2 626 kronor, dyrtidstillägg och kristillägg inberäknat. Förbättringens storlek var dock i huvudsak densamma vid båda regleringarna. 1944 års reglering innebar sålunda, fränsett några smärre jämkningar, icke någon förhöjning av pensioner under 2 626 kronor. Vid *avkortad* pension beräknades i allmänhet förbättringen i proportion till förbättringen för *hel* pension.

1943 års reglering omfattade cirka 7 000 pensionärer och beräknades kosta 850 000 kronor för år. 1944 års reglering omfattade cirka 14 000 pensionärer och beräknades kosta 1,9 miljoner kronor för år.

Beträffande de närmare detaljerna i 1943 och 1944 års pensionsregleringar torde få hänvisas till respektive proposition nr 170 till 1943 års riksdag och bankoutskottets utlåtande nr 66 vid 1944 års riksdag.

2. Omfattningen av en ny pensionsreglering m. m.

1945 års riksdag har i skrivelse nr 464 under åberopande av bankoutskottets utlåtande nr 50 hemställt, att Kungl. Maj:t ville i anslutning till vad utskottet i nämnda utlåtande anfört låta verkställa skyndsamt utredning angående allmän reglering av tjänstepensioner, som utgå enligt andra grunder än de vid 1941—1943 års riksdagar fastställda nyaste pensionerna. Med anledning härav har inom finansdepartementet verkställts utredning angående förbättring av vissa *äldre och nyare tjänstepensioner*. I sammanhang härmed har särskild uppmärksamhet ägnats åt spörsmålet om ändrad dyrtidskompensation. Resultaten av utredningen ha redovisats i en den 17 november 1945 dagtecknad *departementspromemoria*.

Den föreslagna pensionsregleringens omfattning. Utredningen har omfattat dels de pensionstagare, vilka kommit i åtnjutande av pensionsförbättring vid 1943 och 1944 års pensionsregleringar, dels ock vissa från denna pensionsförbättring undantagna grupper, nämligen

f. d. befattningshavare, vilka i princip avsetts i förenämnda regleringar men på grund av pensionernas storlek icke kommit i åtnjutande av pensionsförbättring;

f. d. innehavare av med pensionsrätt förenade, i lönehänseende alltjämt oreglerade befattningar;

f. d. militära beställningshavare å övergångsstat;

f. d. övningslärare vid det statliga undervisningsväsendet och de högre kommunala skolorna;

f. d. anställningshavare, vilka åtnjuta pension enligt kungörelsen 1918: 859 angående pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsavdelning eller enligt de i kungörelserna 1934: 585 eller 1942: 696 meddelade s. k. summariska pensionsbestämmelserna för arbetarpersonal i statens tjänst;

f. d. anställningshavare, vilka åtnjuta pension enligt kungörelsen 1926: 10 angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen;

f. d. befattningshavare, vilka i samband med domänverkets omorganisation försatts å indragningsstat eller förtidspensionerats, samt

f. d. anställningshavare, vilka åtnjuta pensioner beviljade av riksdagen.

Den i promemorian förordade pensionsförbättringen skulle på detta sätt — med undantag för pensionärer med nyaste pensioner — allmänt taget komma att gälla alla pensionerade f. d. statliga anställningshavare ävensom sådana pensionstagare, vilka i pensions hänseende äro i stort sett att likställa med dessa, nämligen f. d. folk- och småskollärare samt f. d. lärare vid de högre kommunala skolorna. Av pensionärer, som åtnjuta pensioner enligt reglementet för statens pensionsanstalt, skulle i pensionsregleringen alltså inrymmas f. d. befattningshavare, tillhörande sistberörda lärarkategorier, samt vissa f. d. innehavare av statliga befattningar, vilka numera äro förenade med pensionsrätt enligt nyaste statliga pensionsbestämmelser, såsom vissa f. d. distriktsveterinärer och sjuksköterskor vid försvarsväsen-

det. Övriga pensionstagare, vilkas pensioner grundats på delaktighet i pensionsanstalten, ha däremot undantagits vid denna utredning. Motivet härför har främst varit det förhållandet, att dessa pensioner enligt anstaltens reglemente såsom regel i princip finansieras genom de av vederbörande huvudman och befattningshavaren inbetalda avgifterna samt att staten i anslutning därtill endast bestrider de med pensionerna förenade tilläggsförmånerna.

Teknisk uppräknig av vissa tjänstepensioner. Vid bedömandet av frågan om en allmän förbättring av pensionerna har, såsom angivits, uppmärksamheten fästs vid de nu gällande olika reglerna för dyrtidskompensation åt pensionstagare. Härom anföres i promemorian.

För närvarande beräknas dyrtidstillägg, 28 procent — i vissa fall beräknat å förhöjt underlag — och kristillägg å samtliga pensioner, vilka utgå enligt beslut av riksdagen eller enligt äldre pensionsbestämmelser än de vid 1941—1943 års riksdagar fastställda pensionsreglementena. Å pensioner, som utgå enligt sistnämnda reglementen, beräknas rörligt tillägg, för närvarande 15 procent, och kristillägg. För att vinna full enhetlighet i fråga om dyrtidskompensationen har det ansetts lämpligt, att i samband med den nu ifrågasatta generella förbättringen av *äldre* och *nyare* tjänstepensioner dessa i samtliga fall uppräknas till sådan nivå, att å desamma i fortsättningen beräknas rörligt tillägg och kristillägg. Dyrtidstillägg å pension skulle därefter i huvudsak allenast beräknas å pensioner, som utgå enligt reglementet för statens pensionsanstalt (med undantag av pensioner till folk- och småskollärare samt lärare vid högre kommunala skolor), ävensom å pensioner till f. d. beställningshavare i försvarsväsendets reserver. Det torde emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke för vinnande av full enhetlighet en uppräknig jämväl bör ske beträffande sistberörda pensioner.

3. Förbättring av pensioner, grundade i befattningar, som numera äro förenade med pensionsrätt enligt 1941—1943 års tjänstepensionsreglementen.

Pensionsförbättringens storlek. De under åren 1943 och 1944 genomförda förbättringarna voro, såsom förut nämnts, begränsade till pensioner intill ett visst högsta belopp. Vid förevarande utredning har däremot beträffande här avsedda grupper pensionstagare en allmän reglering av förmånerna beräknats böra ske, således oavsett pensionernas storlek.

Vid övervägandet av den nu ifrågakommande förbättringen ha i departementspromemorian följande tre alternativ tagits i betraktande.

Alternativ 1. Samtliga pensioner omräknas i princip efter lönen å C-ort enligt bestämmelserna i de närmast före den 1 juli 1939 gällande avlöningsreglementena.

Alternativ 2. Samtliga pensioner uppräknas till nivån för de *nyaste* pensionerna.

Alternativ 3. Samtliga pensioner förbättras — i förekommande fall utöver de vid 1943 och 1944 års pensionsregleringar genomförda förbättringarna — med ett bestämt årligt belopp. Detta synes för erhållande av en skä-

lig förbättring kunna bestämmas till 450 kronor för *äldre* och 300 kronor för *nyare* pensioner. För avkortade pensioner nedsättes förbättringen i förhållande till avkortningen.

I fråga om den närmare innebörden av de olika alternativen anföres i departementspromemorian följande.

Alternativ 1. En förbättring av pensionerna enligt detta alternativ skulle verka synnerligen ojämnt. Vad angår pensionstagare, vilka uppbära *nyare* pensioner, skulle sålunda förbättringen bli högst i mellangraderna och ingen eller högst obetydlig i de lägre lönegraderna.

Beträffande *äldre* pensioner blir utfallet i stort sett likartat. På grund av föreliggande ojämnheter i pensionsnivån bli emellertid förbättringarna i vissa fall betydande, exempelvis omkring 1 250 kronor för några f. d. befattningshavare, vilka närmast kunnat hänföras till 30 lönegraden.

Kostnaderna för en förbättring enligt detta alternativ ha för samtliga pensionärsgupper preliminärt beräknats till 5,5 miljoner kronor.

Alternativ 2. De vid en förbättring enligt alternativ 1 påvisade ojämnheter-na bli i stort sett ytterligare framträdande vid en uppräknig av samtliga *äldre* och *nyare* pensioner till nivån för de *nyaste* pensionerna. Beträffande pensioner till kvinnlig arbetare i pensionsgrupp 1 skulle detta alternativ liksom ovan angivna alternativ 1 icke medföra någon reell förbättring, då dessa pensioner genom 1943 års reglering bringats i nivå med pensioner enligt 1942 års arbetarpensionsreglemente. I övrigt skulle dock de lägre *nyare* pensionerna förbättras, nämligen exempelvis med 193 kronor i lönegrad 5, 253 kronor i lönegrad 9 och 289 kronor i lönegrad 12. Förbättringen, som i lönegrad 13 utgör 479 kronor, ökas senare med stigande lönegrad och utgör i lönegrad 30 676 kronor. För f. d. förordnandetjänstemän skulle förbättringen utgå med betydligt högre belopp, i vissa fall med närmare 1 600 kronor.

Beträffande de *äldre* pensionerna är förbättringen, fränsett i de lägsta graderna, betydande och varierar exempelvis i lönegraderna 15—30 i stort sett mellan 720 och 1 600 kronor.

Alternativet har preliminärt kostnadsberäknats till 9,3 miljoner kronor.

Alternativ 3. Vid tillämpning av detta alternativ å författningensligt bestämda tjänstepensioner måste liksom vid genomförandet av 1943 och 1944 års regleringar iakttagas att *äldre* och *nyare* pensioner icke genom förbättringen komma att överstiga motsvarande *nyaste* pensioner. I övrigt föranleder alternativet de minsta praktiska svårigheterna att tillämpa.

Alternativet har beräknats medföra en årlig merutgift för de närmaste budgetåren av 6,7 miljoner kronor.

Vid överbägandet av de olika alternativen har i departementspromemorian alternativ 3 — fränsett dess ovan berörda praktiska fördelar — ansetts vara att föredraga i rådande tidsläge, då detsamma fränst tillgodoser de grupper av pensionstagare, som äro i största behov av pensionsförbättring. En tillämpning av de *nyaste* reglementena (alternativ 2) har med hänsyn till såväl konsekvenserna vid framtida allmänna pensionsregleringar som de ojämna verkningarna ansetts icke böra ifrågakomma. Alternativet 1 innebär visserligen rent principiellt sett en godtagbar lösning. Det förhållandet, att förbättringen i lägre lönegrader helt skulle utebli eller endast bli relativt obetydlig, har dock föranlett, att icke heller detta alternativ ansetts böra ifrågakomma.

Beträffande sättet för pensionsförbättringens genomförande anföres i promemorian i huvudsak följande.

Den nu ifrågakommande pensionsregleringen, innefattande såväl den egentliga pensionsförbättringen som den tekniska uppräknigen, synes böra genomföras på sådant sätt, att nu utgående pension, dyrtidstillägg (utom barnstillägg) och kristillägg däri inberäknat, ökas med beloppet av ifrågakommande förhöjning, varefter den nya pensionen bestämmes till belopp, som jämte rörligt tillägg och kristillägg närmast svarar mot summan av förut nämnda förmåner.

Genom särskild maximeringsregel bör stadgas, att *äldre* pension icke genom förhöjningen må bestämmas till högre belopp än motsvarande *nyare* pension.

4. Förbättring av övriga författningensliga tjänstepensioner.

F. d. innehavare av i lönehänseende alltjämt oreglerade pensionsberättigande befattningar. Vid de av 1943 och 1944 års riksdagar beslutade omregleringarna av äldre tjänstepensioner undantogs i princip pensionärer, vilka innehaft sådana med pensionsrätt förenade befattningar inom den civila statsförvaltningen, som ännu äro att betrakta som i avlöningshänseende oreglerade.

De nu avsedda pensionstagarna äro i huvudsak häradskrivare och distriktslantmätare. Förbättringen skulle enligt promemorian utan särskild begränsning för hel pension bestämmas till 450 kronor för år.

F. d. beställningshavare å arméns och marinens övergångsstat. F. d. beställningshavare å *tvångsvis* övergångsstat ha i princip enligt beslut av 1944 års riksdag erhållit en pensionsförbättring av 144 eller 204 kronor — med tillägg inräknade 200 eller 300 kronor — därest vederbörande under tiden mellan överföringen till övergångsstat och pensionsålderns inträde uppehållit för pensionerad personal avsedd befattning eller eljest tagits i anspråk för tjänstgöring. Om ifrågavarande tjänstgöring varit av mindre omfattning, har förhöjningen i motsvarande mån nedsatts.

I departementspromemorian anföres i fråga om reglering av pensionerna till f. d. beställningshavare å övergångsstat följande.

Till övergångsstat *frivilligt* överförda beställningshavare ha icke inbegripits i någon av regleringarna. Då emellertid med den nu åsyftade pensionsregleringen till skillnad från tidigare regleringar avses en generell höjning av nivån för äldre och nyare pensioner till f. d. statsanställda och med dem likställda, synes skäl icke föreligga att i förevarande sammanhang utesluta de beställningshavare, vilka *frivilligt* överförts till övergångsstat. Beträffande såväl de *frivilligt* som de *tvångsvis* överförda beställningshavarna torde förbättringen icke heller böra göras beroende av eller eljest sättas i relation till den tjänstgöring, som kan ha fullgjorts efter överföringen till övergångsstat.

F. d. övningslärare vid det statliga undervisningsväsendet och de högre kommunala skolorna. Beträffande en reglering av ifrågavarande pensioner anföres i promemorian följande.

Med hänsyn till att allmänna tjänstepensionsreglementet respektive tjänstepensionsreglementet för de högre kommunala skolorna icke äger tillämpning å övningslärarna och övningslärarnas anställningsförhållanden för närvarande äro föremål för särskilda överväganden, har det förefallit tveksamt om f. d. övningslärare böra omfattas av förevarande pensionsreglering. Då emellertid med regleringen torde avses att åstadkomma en allmän höjning av nivå för äldre och nyare pensioner till f. d. statsanställda och med dem likställda, synas jämväl de till f. d. övningslärarna utgående pensionerna böra förbättras, under förutsättning dock, att de reglerade pensionerna icke härigenom lyftas till högre nivå, än som kan väntas bli nådd vid en blivande definitiv pensionsreglering. Nu ifrågasatt pensionsförbättring torde emellertid icke komma att medföra dylika konsekvenser. Beträffande förbättringens genomförande för denna grupp pensionstagare synes förbättring å pension, vilken beräknats efter lön, som svarar mot lägre timtal för vecka räknat än 30, böra bestämmas efter samma grunder som gälla i fråga om avkortad pension. Närmare föreskrifter angående pensionsförbättringens beräkning torde böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Vissa f. d. befattningshavare å indragningsstat m. fl. vid domänverket. En omreglering av äldre pensioner, vilken såsom den förevarande har karaktär av generell pensionsförhöjning, torde, framhålles i promemorian, jämväl böra omfatta pensioner, vilka utgå till vissa f. d. befattningshavare på *indragningsstat* vid domänverket. De härvid förordade generella grunderna anses kunna tillämpas utan någon begränsning.

Förtidspension till vissa f. d. icke-ordinarie befattningshavare vid domänverket utgår i flertalet fall med betydligt högre belopp än motsvarande ålderspensioner, bestämda enligt civila tjänstepensionsreglementet. Då förevarande befattningshavare, därest de kvarstått i tjänst till för motsvarande ordinarie personal gällande pensionsålder, i allmänhet skulle ha kommit i åtnjutande av antingen riksdagspension eller pension enligt civila eller allmänna tjänstepensionsreglementet, föreslås i promemorian, att pensionsförbättring i förekommande fall skall utgå till sådant belopp, att pensionen jämte förbättringen bringas att till beloppet svara mot jämförlig riksdagspension jämte förbättring, beräknad på sätt i det följande förordas, respektive tjänstepension (förhöjd tjänstepension) enligt civila tjänstepensionsreglementet jämte i det föregående förordad förbättring.

F. d. civila löntagare vid armén och marinen vilka förtidspensionerats i samband med 1925 års försvarsorganisation. I departementspromemorian föreslås en reglering av förevarande pensioner efter i huvudsak samma linjer, som förordats beträffande förtidspensioner till f. d. befattningshavare vid domänverket.

F. d. arbetare i anställning utan pensionsrätt men med författningensligt bestämd pension. Enligt kungörelsen 1918: 859 angående pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsavdelning, kungörelserna 1934: 585 och 1942: 696 med föreskrifter angående pensionering av viss arbetspersonal i statens tjänst samt kungörelsen 1944: 502 med föreskrifter angående pensionering av vissa f. d. ar-

betare vid vägväsendet utgå pensioner åt vissa arbetare i statens tjänst, vilka icke innehaft med pensionsrätt förenad anställning. Storleken av de pensioner, som utgå enligt 1918, 1934 och 1942 års kungörelser — samtliga beräknade vid nuvarande indexläge — framgår av följande sammanställning.

Tjänstår	Pensionsförfattning				
	1918: 859	1934: 585		1942: 696	
	man	man	kvinn	man	kvinn
Sammanlagda nuvarande pensionsförmåner, kronor					
40—	1 609: 92	1 623: 84	1 281: 60	1 650: 60	1 257: 60
35—39	1 542: 24				
30—34	1 472: 64				
25—29	1 404: 96	1 404: 96	1 104: 48	1 367: 64	1 053: 24
20—24	—	1 172: 16	905: 76	1 100: 40	848: 88
15—19	—	933: 60	703: 20	833: 16	628: 80

Av denna sammanställning framgår, att de enligt 1942 års kungörelse utgående pensionerna vid nuvarande indexläge i allmänhet — i samtliga fall då lägre tjänstålder än 30 år förekommit — äro lägre än motsvarande pensioner enligt 1934 års kungörelse. Detta sammanhänger med att å de senare pensionerna utgå dyrtidstillägg, beräknade å förhöjda underlag, medan å de förra utgå rörliga tillägg, beräknade å grundpensionernas belopp.

1943 och 1944 års förbättringar av äldre tjänstepensioner ha haft till syfte att så höja pensionsnivån, att förefintlig skillnad mellan *äldre* och *nyare* pensioner å ena sidan och *nyaste* pensioner å andra sidan helt eller delvis utjämnas. Förbättringen har därvid alltid begränsats så att pensionen jämte förbättring icke kommit att överstiga motsvarande *nyaste* pension.

Det förhållandet att de *nyaste* pensionerna i allmänhet äro lägre än *äldre* och *nyare* pensioner har uppmärksamrats vid 1945 års riksdags behandling av frågan om förbättring av äldre tjänstepensioner. Riksdagen har härvid förordat, att frågan om en höjning av de summariska pensionerna snarast måtte komma under prövning. I anledning härav föreslås i promemorian, att i första hand förhöjning genomföres av de pensioner, som beviljats med tillämpning av kungörelsen 1942: 696. I promemorian anföres vidare:

Enligt 14 § 3 mom. a) 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare må såsom tjänstår tillgodoräknas två tredjedelar av tid, under vilken arbetare efter uppnådd ålder av 18 år men före pensionsålderns inträde i statens tjänst innehaft sådan anställning, vilken utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla. För att vinna en skäligen avvägning av pensionerna enligt de summariska pensionsbestämmelserna i förhållande till de pensioner, som utgå med tillämpning av 1942 års arbetarpensionsreglemente, förefaller det med hänsyn till förenämnda regel om två tredjedels tillgodoräkning naturligt, att såsom pensioner vid högsta antalet tjänstår enligt de summariska pensionsbestämmelserna fastställas belopp, som utgöra två tredjedelar av pensionsunderlagen för icke yrkesarbetare enligt 1942 års arbetarpensionsreglemente. I överensstämmelse härmed förordas, att enligt kun-

görelsen 1942: 696 utgående pensioner förbättras på sätt framgår av efterföljande sammanställning. Även på dylikt sätt bestämda pensionsbelopp skulle emellertid i vissa fall understiga motsvarande pensioner enligt 1918 och 1934 års kungörelser. Det torde dock, med hänsyn till den sålunda föreslagna anpassningen efter pensioner enligt 1942 års arbetspensionsreglemente icke böra ifrågakomma att ytterligare höja de härvid ifrågakommande pensionsbeloppen. I övrigt torde pensionerna enligt 1918 och 1934 års kungörelser jämkas uppåt till de för pensionerna enligt 1942 års kungörelse förordade beloppen. De förordade nya pensionsbeloppen — i vissa fall inkluderande teknisk uppräknig — framgå av följande sammanställning.

Tjänst- år	Pensioner, vilka beviljats med tillämpning av									
	kungörelsen 1918: 859		kungörelsen 1934: 585				kungörelsen 1942: 696			
	man		man		kvinna		man		kvinna	
	pen- sion kr.	samman- lagda pens.- förmåner kr.	grund- belopp kr.	samman- lagda pens.- förmåner kr.	grund- belopp kr.	samman- lagda pens.- förmåner kr.	grund- belopp kr.	samman- lagda pens.- förmåner kr.	grund- belopp kr.	samman- lagda pens.- förmåner kr.
40—	1 380	1 807: 80	1 380	1 807: 80	996	1 304: 76	1 380	1 807: 80	996	1 304: 76
35—39										
30—34	1 152	1 509: 12	1 152	1 509: 12	846	1 106: 40	1 152	1 509: 12	828	1 084: 68
25—29										
20—24	—	—	924	1 210: 44	696	911: 76	924	1 210: 44	672	880: 32
15—19	—	—	720	943: 20	540	707: 40	696	911: 76	504	660: 24

I samband med den nyss förordade förbättringen torde de i 6 § kungörelsen 1942: 696 angivna grundbeloppen böra ändras till följande belopp nämligen, för man 696, 924, 1 152 och 1 380 kronor samt för kvinna 504, 672, 828 och 996 kronor.

De i kungörelsen 1944: 502 bestämda pensionsbeloppen ha satts i viss relation till pensionsbeloppen i kungörelsen 1942: 696. Å pensioner enligt förstnämnda kungörelse utgå ej rörliga tilläggsförmåner, vilket motiverats av att ifrågavarande arbetare antingen allenast kort tid eller ock ej alls innehaft anställning i statens tjänst. I betraktande av den förordade höjningen av de i kungörelsen 1942: 696 fastställda grundbeloppen torde jämväl en häremot svarande proportionell höjning av pensionerna enligt förevarande kungörelse böra ske.

De i enlighet härmed omräknade beloppen skulle för år räknat utgöra om anställningstiden understiger 20 år..... kronor 768
 » » uppgår till 20 men ej till 25 år » 984
 » » uppgår till 25 år eller mera » 1 212.

5. Förbättring av riksdagspensioner m. m.

Vissa s. k. riksdagspensioner ha ansetts icke böra bli föremål för reglering. Härom anföres i promemorian.

En generell pensionsförbättring, sådan som den i det föregående förordade, synes böra begränsas till pensioner, vilka ha karaktären av tjänstepensioner.

Om och i vad mån honnörspensioner skola förbättras, synes sålunda icke böra upptagas till prövning i förevarande sammanhang. Jämväl frågan om en omreglering av olycksfallsunderstöden torde böra upptagas till prövning i annan ordning. Vad angår pensioner åt f. d. anställningshavare vid enskilda företag, vilka övergått i statens ägo eller nedlagts i samband med förstatligande av viss verksamhet, ha dessa i allmänhet fastställts att utgå med belopp antingen bestämda enligt särskild överenskommelse eller motsvarande vad som skulle ha tillförsäkrats vederbörande vid fortsatt anställning hos det enskilda företaget. Med hänsyn härtill torde anledning icke föreligga att upptaga dessa pensioner till omprövning.

Frågan om förbättring av de av riksdagen beviljade tjänstepensionerna behandlas i promemorian, var för sig vad angår pensioner åt f. d. tjänstemän och pensioner åt f. d. arbetare. I promemorian anföres beträffande pensioner åt f. d. *tjänstemän*.

De riksdagspensioner, vilka fastställts till belopp motsvarande författningssenlig pension, synas vid en omreglering av äldre tjänstepensioner böra behandlas såsom författningssenlig pension. I enlighet härmed bör å dessa pensioner utgå en pensionsförbättring av 450 respektive 300 kronor, beroende av om pensionen bestämts att svara mot *äldre* eller *nyare* tjänstepension. Därjämte böra emellertid pensionerna omregleras i anslutning till bestämmelserna i kungörelserna 1943:578 och 1944:736 angående omreglering av vissa äldre tjänstepensioner. Pensioner till lägre belopp än 2 256 kronor skulle i enlighet härmed komma att förhöjas, äldre pensioner med 750 kronor och nyare pensioner med 500 kronor.

Av riksdagen bestämd tilläggspension torde vid en pensionsreglering böra tagas i betraktande gemensamt med huvudpensionen och de båda pensionerna därvid behandlas såsom en enhet. Lämpligen böra i samband med omregleringen pensionerna sammanföras till en pension, att utgå från det anslag, från vilket huvudpensionen för närvarande bestrides.

Beträffande riksdagspensioner åt f. d. tjänstemän i övrigt gäller i allmänhet, att de beräknats efter ett pensionsbelopp för hel pension räknat, som med 10 procent understiger två tredjedelar av lönen. Avdraget med 10 procent har verkställts med hänsyn till att pensionsavgifter icke erlagts. För fall som prövats av riksdagen efter det att statliga befattningshavare erhållit dyrtidsdifferentierade löner, har lönen i regel beräknats efter A-ort.

Samtliga här avsedda pensioner böra vid genomförandet av en reglering med hänsyn till det sätt varpå de beräknats uppdelas i *äldre* och *nyare* pensioner. I vad mån riksdagspension är hänförlig till den ena eller andra gruppen måste bedömas från fall till fall. Härvid bör i första hand vara utslagsgivande, huruvida pensionen beräknats efter reglerad eller oreglerad lön. Den sålunda avsedda prövningen torde kunna anförtros åt vederbörande pensionsutbetalande myndighet.

Konstruktionen av här ifrågavarande pensioner har överhuvud taget varit sådan, att en omreglering av desamma synes böra ske i nära överensstämmelse med vad ovan förordats i fråga om förbättring av författningssenliga tjänstepensioner. De därvid föreslagna förbättringarna böra med hänsyn till det sätt, på vilket de här avsedda riksdagspensionerna beräknats, minskas med tio procent. Beloppen av nu ifrågavarande förbättringar å *äldre* och *nyare* riksdagspensioner torde i enlighet härmed böra utgöra respektive 405 och 270 kronor. Pensioner med lägre grundbelopp än $(2\,568 - \frac{10}{100} \times 2\,568 = \text{avrundat})$ 2 316 kronor synas härvid jämväl böra förhöjas med belopp

svarande mot den vid 1943—1944 års regleringar av äldre tjänstepensioner genomförda sammanlagda förbättringen för motsvarande författningsenliga pensioner. Den förbättring, som i enlighet härmed skulle genomföras för med hela pensioner jämställda riksdagspensioner, framgår av följande sammanställning.

Nuvarande pension		Äldre pension	Nyare pension
Grundbelopp kronor	Sammanlagda pensionsförmåner, kronor	Pensionsförbättring, kronor	
—2 028: 00	—2 954: 83	675: 00	} 450: 00 450: 00—270: 00 270: 00
2 040: 00—2 112: 00	2 968: 80—3 078: 24	} 675: 00—405: 00	
2 124: 00—2 304: 00	3 092: 16—3 352: 80		
2 316: 00—	3 378: 72—	405: 00	

Principiellt torde förbättringen å *nyare* riksdagspension böra begränsas till så stor del av nu utgående pension, tilläggsförmåner däri inberäknade, som den relativt sett högsta förbättringen å författningsenlig *nyare* pension utgör av de sammanlagda pensionsförmånerna. Detta relationstal utgör 17,5 procent (lönegrad A 6). I anslutning härtill synes förbättringen å riksdagspensioner böra begränsas till 20 procent å nyare och 30 procent å äldre riksdagspension. En dylik begränsning medför, att pensioner med lägre årligt grundbelopp än 1 440 kronor, beräknade vid 30 tjänstår, erhålla en förbättring med tillämpning av nämnda procenttal.

I fråga om pensioner åt f. d. *arbetare* anföres i promemorian.

Å flertalet av riksdagen beviljade pensioner till f. d. arbetare utgå dyrtidstillägg och kristillägg. Vad angår sådana pensioner torde det ligga närmast till hands att genomföra en förbättring i anslutning till vad nyss förordats beträffande tjänstemannapensioner. Med hänsyn till den praxis, som under senare år tillämpats vid bestämmandet av arbetarpensioner, synes emellertid en omräkning av pensionerna med tillämpning av de i det föregående förordade nya summariska pensioneringsgrunderna böra givas företräde. Härigenom ernås, att förefintliga ojämnheter beträffande pensionsbeloppen utjämnas i stället för att skärpas, såsom fallet skulle ha blivit vid en procentuell förbättring på sätt som föreslagits i fråga om vissa av riksdagen beviljade lägre tjänstemannapensioner.

Ett relativt stort antal pensioner utgår till f. d. arbetare i förmansställning samt yrkesutbildade arbetare. Då det icke synes vara tillfredsställande, att omreglerad pension i dylikt fall skall bestämmas efter de förordade summariska bestämmelserna — enligt vilka pensionsbeloppen skulle ställas i viss relation till arbetarpensionsreglementets pensionsunderlag för icke yrkesutbildade arbetare — synas i nu avsedda fall beloppen för hel pension böra fastställas till $\frac{2}{3}$ av pensionsunderlaget enligt arbetarpensionsreglementet för arbetare i pensionsgrupp II samt pension vid kortare tjänstetid nedsättas analogt med vad som gäller enligt de summariska bestämmelserna. Det torde böra ankomma på statskontoret att avgöra, till vilken pensionsgrupp vederbörande skall vara att hänföra. De sålunda förordade pensionsbeloppen, rörligt tillägg och kristillägg oberäknade, framgå av följande sammanställning.

	Anställningstid, år			
	15—19	20—24	25—29	30—
	Pensionsbelopp, kronor			
Yrkesutbildade manliga arbetare	768: 00	1 020: 00	1 272: 00	1 520: 00
» kvinnliga »	564: 00	744: 00	936: 00	1 116: 00
Icke- » manliga »	696: 00	924: 00	1 152: 00	1 380: 00
» » kvinnliga »	504: 00	672: 00	828: 00	996: 00

I vissa fall har riksdagen beviljat pensioner åt anställningshavare i arbetarställning, huvudsakligen *städerskor*, därvid samtidigt utsagts att rörliga tilläggsförmåner icke skulle utgå. Motivet till denna senare anvisning torde i regel ha varit, att pensionen jämte rörliga tilläggsförmåner skulle ha kommit i oskäligen relation till vederbörandes löneförmåner. Det torde med hänsyn till här angivna förhållande överhuvud taget vara tveksamt, huruvida ifrågasättande pensioner böra bli föremål för reglering. Därest förbättring anses böra ifrågakomma synes detta böra ske i form av ett medgivande att å pensionen må åtnjutas rörliga tilläggsförmåner.

Av det under tolfte huvudtiteln uppförda anslaget till diverse pensioner och understöd bestridas förutom riksdagspensioner bl. a. vissa pensioner, vilka bestämts av Kungl. Maj:t eller av statlig myndighet.

Bland dessa pensioner märkas pensioner, vilka utgå till vissa *f. d. anställningshavare vid sinnessjukhusen*, framför allt lägre vård- och ekonomipersonal. Pensionerna till dessa *f. d. anställningshavare* ha i regel fastställts efter samma normer, som gälla i fråga om författningsenlig pension, dock att de i enlighet härmed beräknade pensionsbeloppen minskats med 15 procent med hänsyn till att pensionsavgifter icke erlagts. Vidare utgå av förenämnda anslag pensioner åt *f. d. anställningshavare* vid de av statsverket övertagna *tjänste- och familjepensionskassorna*. Dessa pensioner utgå i allmänhet enligt grunderna för de för motsvarande befattningshavare inom den civila statsförvaltningen gällande pensionsreglementena.

Beträffande dessa och övriga i promemorian ej särskilt omnämnda från anslaget till diverse pensioner och understöd utgående pensioner föreslås i promemorian, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att besluta om pensionsförhöjning i huvudsaklig överensstämmelse med de allmänna grunderna för förevarande pensionsreglering.

Yttrandena.

Försvarets civilförvaltning har bland annat uttalat, att alternativ 2 syntes vara den ojämförligt rättvisaste och mest rationella lösningen av frågan. De invändningar, som i promemorian gjorts mot detta alternativ, syntes kunna framställas även gentemot det i promemorian förordade alternativ 3. Ett genomförande av sistnämnda alternativ, i stort sett innebärande en pensionsförbättring med visst ensartat belopp för alla pensionstagare, syntes innebära att pensionstagare i de lägre grupperna skulle erhålla pension i nivå med

motsvarande nyaste pensioner, under det att förbättringen skulle bli förhållandevis sämre för pensionstagare i de högre grupperna.

Järnvägsstyrelsen har icke haft något att erinra mot genomförandet av en allmän pensionsreglering i den omfattning, som angivits i promemorian. Vad beträffar de tre alternativen för bestämmandet av pensionsförbättringens storlek, har styrelsen av billighetsskäl ansett sig böra biträda det i promemorian förordade alternativet 3, vilket vore ägnat att främst tillgodose de pensionärer, som vore i mera trängande behov av förbättring.

Statskontoret har yttrat bland annat följande:

I fråga om de mot högre lönelägen svarande pensionerna förslår den förordade förbättringen att endast delvis täcka skillnaden i pensionsnivån för nyaste pensioner och pensioner av äldre typ. För nyare pensioner i lönelägen över 23 lönegraden motsvarar pensionsförbättringen sålunda i stort sett endast hälften av skillnaden. För äldre pensioner verkar den föreslagna pensionsförbättringen i än mindre grad utjämnande.

Verkningarna av den i promemorian förordade pensionsförbättringen kunna vid angivna förhållanden icke anses principiellt tillfredsställande. Promemorieförslaget synes därför icke böra gälla såsom en definitiv lösning av förevarande spörsmål. Vid en slutlig reglering bör enligt statskontorets mening väljas en sådan anordning, som åvägabringar en systematisk anpassning av tidigare beviljade pensioner efter pensionsnivån för nyaste pensioner. Statsmakterna ha också tidigare i princip godtagit en sådan systematisk lösning av frågan om förbättring av äldre pensioner. Så har skett vid den pensionsreglering, som genomfördes vid 1925 års riksdag och beträffande vilken föreliggande bestämmelser i kungörelsen nr 280/1925. Statskontoret har i och för sig intet att erinra mot en anpassning i principiell anslutning till det i promemorian angivna alternativet 2, därvid emellertid måste förutsättas skäligt beaktande av den lönenivå, som tillämpades vid vederbörandes avgång ur tjänst. Då en löne- och pensionsreglering för statliga befattningshavare är nära förestående tala i nuvarande läge övervägande skäl för en provisorisk pensionsförbättring. För det framtida ordnandet av all tjänste- och familjepensionering torde vidare de avgöranden, som komma att träffas rörande folkpensioneringen, bli av väsentlig betydelse. Vid nu angivna förhållanden anser sig statskontoret böra för närvarande förordad en provisorisk reglering enligt alternativ 3.

Statens pensionsanstalt har anfört bland annat följande.

Vissa skäl tala onekligen för en uppregering av alla tidigare pensioner till nivån för s. k. nyaste pensioner. Ej heller förefalla totala kostnaderna vid en omreglering av denna räckvidd, för närvarande ungefär 9,3 miljoner kronor, så stora i jämförelse med kostnaderna för det i promemorian förordade alternativet för pensionsförbättringen, för närvarande ungefär 6,7 miljoner kronor, att man av kostnadsskäl borde vara förhindrad att genomföra en dylik lösning av frågan. Ovishheten i fråga om de framtida konsekvenserna av ett beslut av sådan innebörd gör emellertid, att i nuvarande läge i stället ett alternativ av mera begränsad räckvidd synes böra väljas. Det förordade alternativet har anstalten för sin del ansett kunna godtagas, även om andra lösningar kunde komma i fråga, till exempel en förbättring byggd på principer liknande dem, som kommit till uttryck i 1925 års bestämmelser om pensionsförhöjning i anslutning till 1920-talets löne-regleringar (kungörelsen 1925: 280).

Departementschefen.

Föredragande departementschefen har anfört följande.

»Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, ha vid 1943 och 1944 års riksdagar beslutats förbättringar av äldre och nyare pensioner i syfte att åstadkomma en viss utjämning i förhållande till de nyaste pensionerna. Efter hemställan av 1945 års riksdag har inom finansdepartementet företagits en utredning beträffande ytterligare utjämning mellan de olika pensionärsgrupperna, varvid resultatet sammanfattats i den i det föregående omförmälda departementspromemorian.

Av de i promemorian framlagda alternativen innebär alternativ 1, som skulle draga en årskostnad av 5,5 miljoner kronor, en förbättring av pensionerna genom omräkning efter C-ortslön enligt de omedelbart förc den 1 juli 1939 gällande avlöningsreglementena. Denna lösning skulle emellertid såsom i promemorian framhållits verka synnerligen ojämnt. Än mer framträdande skulle ojämnheterna bli vid en omräkning efter de nyaste pensionerna enligt alternativ 2, som kostnadsberäknats till 9,3 miljoner kronor för år. Förbättringen skulle exempelvis beträffande äldre pensioner — fränsett i de lägsta graderna — bli betydande och i lönegraderna 15—30 i stort sett variera mellan 720 och 1 600 kronor. Vid sidan av dessa båda förslag, vilka innebära en mera systematisk reglering, har i promemorian framlagts ett tredje alternativ, enligt vilket pensionerna skulle förbättras med enhetliga belopp, givetvis med beaktande av att sammanlagda pensionsförmånerna härigenom icke bringas att överstiga de nyaste pensionerna. Såsom en skälig förbättring har föreslagits 450 kronor för äldre och 300 kronor för nyare pensioner, i förekommande fall utöver de vid 1943 och 1944 års pensionsregleringar genomförda förbättringarna. Detta alternativ har beräknats medföra en årlig kostnad av 6,7 miljoner kronor.

Såsom i de över departementspromemorian avgivna utlåtandena framhållits, skulle vissa fördelar vara förbundna med en mera systematisk pensionsreglering. Härvid skulle närmast alternativ 2 komma i fråga. Jag är emellertid icke beredd att tillstyrka en reglering, som i ett icke obetydligt antal fall skulle medföra förbättringar, som närma sig eller överstiga 1 000 kronor för år, under det att densamma i åtskilliga fall skulle medföra endast en ringa förbättring. För egen del anser jag en lösning enligt alternativ 3 vara att föredraga. Jag får sålunda tillstyrka en allmän omreglering av äldre och nyare pensioner i enlighet härmed.

I departementspromemorian har föreslagits att i samband med förbättringen teknisk uppräknings skall ske av vissa tjänstepensioner till sådan nivå, att å desamma i fortsättningen skola beräknas rörligt tillägg och kristillägg i stället för såsom nu är fallet dyrtidstillägg och kristillägg. Jag anser mig böra tillstyrka den föreslagna uppräknings, vilken jämväl bör omfatta pensioner till f. d. beställningshavare i försvarsväsendets reserver.

Även i fråga om sättet för genomförande av pensionsförbättringen och

dennas omfattning biträder jag i huvudsak de i promemorian framlagda förslagen. Såsom statskontoret framhållit, bör pensionsregleringen även avse förutvarande värvat manskap vid marinen, som uppbär pension enligt reglementet den 31 oktober 1879 (nr 63), varvid förbättringen i huvudsak bör bestämmas på sätt statskontoret föreslagit. Vid avvägningen av förbättringen torde hänsyn dock jämväl böra tagas till 1943 och 1944 års regleringar av äldre pensioner. Med hänsyn till av statens pensionsanstalt anförda omständigheter böra i pensionsregleringen icke medtagas pensioner till f. d. lärare i övningsämnen vid de högre kommunala skolorna. På av statens pensionsanstalt anförda skäl torde däremot omreglering böra ske av pensioner till sådana f. d. lärare vid folk- och småskolor samt andra f. d. lärare vid högre kommunala skolor än i övningsämnen, vilka entledigats i samband med indragning av tjänst. Kostnaderna härför äro enligt vad jag inhämtat relativt obetydliga. Statskontoret har uttalat sig mot en omreglering av de enligt kungörelsen 1944: 502 utgående pensionerna till vissa f. d. vägarbetare. Ett genomförande av det i promemorian i förevarande hänseende framlagda förslaget skulle enligt statskontorets uppfattning kunna medföra krav på förbättring av pensioner åt f. d. vägarbetare, vilka pensionerats av vederbörande vägdistrikt. Då ifrågavarande pensionsbelopp äro relativt låga och avvägda med visst beaktande av de enligt 1942 års summariska arbetarpensionsbestämmelser utgående pensionerna, finner jag mig kunna förorda att de, på sätt i promemorian föreslås, förhöjas i samma proportion som pensionerna enligt de summariska bestämmelserna. Då dessa pensioner fastställts enligt statliga bestämmelser och utgå till f. d. anställningshavare, vilka antingen innehaft statsanställning eller permitterats omedelbart före förstatligandet av vägväsendet, synes en omreglering icke behöva medföra de av statskontoret befarade konsekvenserna. Vid regleringen av pensioner till f. d. befattningshavare å indragningsstat vid domänverket samt nyssnämnda f. d. lärare med pension från statens pensionsanstalt torde förhöjning i förekommande fall jämväl böra ske med belopp, motsvarande förbättringarna vid 1943 och 1944 års pensionsregleringar.

Genom beslut den 30 november 1945 har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande meddelat föreskrifter om årlig ersättning åt viss övertalig personal vid tvätt- och reparationstjänsten inom försvarsväsendet, vilka bestämmelser utformats i anslutning till stadgandena i kungörelsen 1926: 10. Då förtidspensioner enligt nämnda kungörelse avses skola regleras i förevarande sammanhang, bör motsvarande omreglering ske jämväl av förenämnda årliga ersättningar.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter riksdagens prövning av förslagets huvudgrunder meddela erforderliga bestämmelser angående pensionsförbättringens genomförande och därvid besluta om de jämkningar beträffande pensionsförbättringens omfattning och storlek för vissa pensionsstagare eller grupper av pensionstagare, som kunna finnas påkallade och förenliga med berörda huvudgrunder. Därvid torde även böra beaktas av remissmyndigheterna anförda synpunkter rörande bestämmelsernas utform-

ning. Beträffande vissa mera schematiskt bestämda pensioner, vilka fastställts utan närmare anknytning till löneställning och tjänstår, kunna svårigheter uppkomma vid bestämmande av pensionsförbättringens storlek. För dylika fall torde Kungl. Maj:t böra erhålla en jämförelsevis vidsträckt befogenhet att meddela erforderliga föreskrifter i huvudsaklig överensstämmelse med de allmänna grunderna för pensionsregleringen. Jämväl i fråga om den tekniska uppräkningsen torde Kungl. Maj:t böra erhålla riksdagens bemyndigande att vidtaga erforderliga författningsändringar och de åtgärder i övrigt, som kunna befinnas erforderliga.

Den nu förordade pensionsregleringen bör genomföras från och med den 1 juli 1946. Samtidigt böra de föreslagna ändringarna i kungörelserna 1942: 696 och 1944: 502 vidtagas.

I detta sammanhang må erinras, att 1945 års riksdag i sin förut omfördälda skrivelse nr 464 hemställt om utredning rörande förbättring jämväl av vissa äldre familjepensioner. Inom finansdepartementet pågår beredningen av denna fråga. Huruvida förslag i ämnet skall kunna framläggas vid riksdagens vårsession är icke för närvarande möjligt att bedöma.

Kostnadsberäkningar m. m.

Kostnaderna för genomförande av pensionsförbättring i enlighet med vad i det föregående förordats ha, såsom angivits, beräknats till omkring 6 700 000 kronor för år. Såvitt angår pensioner, som grundats i pensionsberättigande befattning, framgår fördelningen av kostnaderna å f. d. befattningshavare och f. d. arbetare samt å äldre och nyare pensioner av följande sammanställning.

	Äldre pensioner		Nyare pensioner		Samtliga pensioner	
	antal	belopp, kr.	antal	belopp, kr.	antal	belopp, kr.
F. d. befattningshavare.....	8 350	3 540 000	9 250	2 355 000	17 600	5 895 000
F. d. arbetare.....	450	150 000	1 750	360 000	2 200	510 000
Summa	8 800	3 690 000	11 000	2 715 000	19 800	6 405 000

Kostnaderna för reglering av summariska arbetarpensioner och riksdagspensioner m. m. ha beräknats till 90 000 resp. 190 000 kronor.

Motionerna.

I likalydande *motionerna I: 252 och II: 396* anföres bl. a. följande:

I likhet med statskontoret anse vi, att Kungl. Maj:ts förslag i frågan icke kan anses principiellt tillfredsställande och därför icke bör gälla som en definitiv lösning. Sedan nu kriget är slut och mera normala förhållanden inträtt på olika områden, har det visat sig möjligt att i högre grad än under närmast föregående budgetår tillgodose olika ändamål. Man torde därför ej nu kunna åberopa finansiella skäl mot en pensionsreglering, som visar sig rättvis och billig och i överensstämmelse med härvid i allmänhet tillämpade

grunder. Finansministern har ej heller åberopat dylika skäl utan mot alternativ 2 anfört, att en lösning enligt detta alternativ skulle verka synnerligen ojämnt, särskilt beträffande de äldre pensionerna. I ett stort antal fall skulle förbättringen uppgå till eller överstiga 1 000 kronor för år, under det att den i åtskilliga fall skulle medföra endast en ringa förbättring. Att förbättringen i de lägre lönegraderna blir jämförelsevis liten beror på att pensionerna i dessa lönegrader blivit rätt avsevärt höjda genom 1943 och 1944 års pensionsregleringar. Tages hänsyn även till dessa skulle en tillämpning av alternativ 2 i varje fall för de olika lönegraderna medföra precis samma förbättringar för dem, som åtnjuta nyare pension, vilka på Kungl. Maj:ts förslag beslutades vid höstsessionen av 1941 års riksdag.

Vi vilja för vår del föreslå, att de äldre och nyare pensionerna regleras i principiell anslutning till det i förenämnda promemoria angivna alternativ 2.

I likalydande *motionerna I: 215 och II: 309* anföres bl. a. följande:

Det nu ifrågasatta provisoriska lönetillägget åt statstjänstemännen avser att giva dessa en större kompensation än den av 1940 års urtima riksdag beslutade och kan betraktas som en höjning av det utgående kristillägget, varvid dock höjningen enligt Kungl. Maj:ts förslag i stort sett skulle bli lika för alla oberoende av löneställningen. Det hitintills utgående kristillägget beräknas kompensera hälften av den efter år 1940 inträdda kostnadsökningen, dock med viss begränsning för de befattningshavare, vilkas månadslön överstiger 900 kronor. Enligt nu föreliggande förslag skulle i stort sett reallönen i lönelägena upp till och med 7 löneklassen återföras till eller överstiga nivå vid krigsutbrottet.

Med hänsyn till att pensionärerna i fråga om rätt till dyrtidstillägg, rörligt tillägg och kristillägg hitintills i princip varit likställda med i tjänst varande befattningshavare synes det anmärkningsvärt, att pensionärerna nu ej kommit i åtanke.

I huvudsak samma skäl, som anförts för behovet av provisoriskt lönetillägg åt tjänstemännen, kunna anföras för motsvarande tillägg åt pensionärerna. Dessa äro i minst lika stort behov av kompensation för de höga levnadskostnaderna, enär pensionerna äro avsevärt lägre än lönerna.

De enligt senaste pensionsreglementen utgående pensionerna utgöra i genomsnitt två tredjedelar av motsvarande löner å C-ort. Enligt nu föreliggande förslag till provisoriskt lönetillägg skulle tjänstemännen i ortsgrupperna A—C få ett tillägg på 720 kronor under budgetåret 1946/47 samt dessutom ett tillfälligt lönetillägg på 300 kronor under innevarande budgetår. Motsvarande pensionstillägg synes därför böra utgå med två tredjedelar av nämnda belopp eller med 480 kronor under budgetåret 1946/47 och med 200 kronor i engångstillägg under budgetåret 1945/46. Här föreslagna tillägg böra givetvis tillkomma samtliga pensionärer, som innehafv sådana tjänster, som kan anses motsvara befattning, vilkens innehavare enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle komma i åtnjutande av här förenämnda tillägg.

Räknar man med att antalet pensionärer, som här böra komma i fråga, är omkring 23 000, skulle hela kostnaden för tiden 1 januari 1946—30 juni 1947 uppgå till omkring $23\,000 \times 680 = 15\,640\,000$ kronor. Detta är ju ett mycket ansenligt belopp, men utgör likväl ej fullt 10 procent av den beräknade kostnaden, 159 000 000 kronor, för motsvarande tillägg åt ifrågavarande befattningshavare i statens tjänst.

Då såsom förut är nämnt kristillägg utgå på familjepensionerna under samma förutsättningar och enligt i princip samma regler som åt löntagare med rätt till rörligt tillägg, synas även de, som åtnjuta familjepension, böra kom-

ma i åtanke till provisoriskt och tillfälligt lönetillägg. Enligt allmänna familjepensionsreglementet utgör familjepensionsunderlaget 37 à 44 procent av motsvarande tjänstepensionsunderlag. Med hänsyn härtill synes för budgetåret 1946/47 provisoriskt pensionstillägg till familjepensionsunderlaget böra utgå med 180 kronor och tillfälligt pensionstillägg under budgetåret 1945/46 med 75 kronor. Finnas efter en befattningshavare flera familjepensionsberättigade torde nu ifrågasatta tillägg böra ökas med belopp enligt de procenttal, som finnas angivna i 9 § av allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941.

I likalydande *motionerna I: 216 och II: 310* anföres följande:

Enär pensionärer, vilka äro att hänföra till gruppen nyaste pensioner, i lika hög grad som befattningshavare i tjänst fått vidkännas kristidens ekonomiska tryck, måste de i likhet med tjänstemännen ävenledes anses vara i stort behov av en tillfällig pensionsförbättring. Denna pensionärsgrupp blir ej heller delaktig av de pensionsförbättringar, vilka föreslagits i proposition nr 5 för äldre och nyare pensioner.

Beträffande storleken av den ifrågasatta pensionsförbättringen hänvisas till s. 2 ovan.

Slutligen anföres i *motionen II: 142* bl. a. följande.

Vid förra årets riksdag förelåg den 20 mars till behandling ett av bankoutskottet avgivet utlåtande, nr 13, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl. Punkterna 8—10 i utskottets utlåtande avsågo pensioner till tre städerskor, vilka utskottet föreslog till erhållande av en pension om 300 kr. per år vardera, dock utan dyrtidstillägg. Till utskottets förslag förelåg en reservation av fem ledamöter med yrkande att även dyrtidstillägg måtte utgå å nämnda pensioner.

Vid behandlingen i andra kammaren av punkt 8 i utskottets utlåtande, avseende pension åt städerskan vid tullkammaren i Borås Ebba Börjesson, påtalade herr Paulsen det orättmätiga i att inte tillerkänna berörda städerskor dyrtidstillägg å deras pensioner. Han förklarade sig emellertid på grund av formella skäl vara ur stånd att ställa något yrkande härom vid denna eller därpå följande punkt i utlåtandet, men tillkännagav, att han hade för avsikt att till punkt 10 ställa dylikt yrkande, när motion där förelåg. Vid behandlingen av nyssnämnda punkt, som avsåg pension åt förra städerskan vid centraltullkammaren i Malmö Anna Maria Ekström, framställde herr Paulsen yrkande om att jämväl dyrtidstillägg skulle utgå å den pension, som föreslagits. Kammaren biföll herr Paulsens yrkande. Samma beslut fattades av första kammaren.

Riksdagens beslut i denna sak torde få anses som ett principbeslut. Av formella skäl kom detsamma endast att gälla en av de tre till pension föreslagna städerskorna. Då emellertid samtliga fall voro likartade kan det icke råda tvekan om att riksdagen, därest detta formellt varit möjligt, hade tillerkänt samtliga städerskor dyrtidstillägg på sina pensioner.

Saken bör tillrättaläggas av innevarande års riksdag beträffande både här berörda pensionstagare och tidigare beviljade likartade pensioner. Jag förutsätter därvid, att ett beslut i sådan riktning får retroaktiv verkan.

Utskottets yttrande.

I enlighet med av fjolårets riksdag uttalad önskan omfattar den nu föreslagna pensionsregleringen till skillnad från de vid 1943 och 1944 års riksdagar beslutade pensionsförbättringarna praktiskt taget samtliga statliga f. d. anställningshavare, som uppbära äldre och nyare tjänstepensioner. Den inbegriper sålunda pensionstagare, vilka på grund av pensionernas storlek lämnats utanför de två nämnda tidigare pensionsförbättringarna, ävensom flertalet av de då uteslutna pensionstagargrupperna. Pensionsförbättringen skulle liksom vid 1943 och 1944 års regleringar dessutom tillkomma sådana pensionstagare, främst f. d. folk- och småskollärare, vilka i stort sett äro i pensionshänseende likställda med f. d. statliga anställningshavare. Mot den i propositionen sålunda föreslagna omfattningen av pensionsregleringen har utskottet icke funnit anledning till erinran. Likaledes finner sig utskottet böra tillstyrka, att i samband med pensionsregleringen en teknisk uppräknings av vissa tjänstepensioner genomföres i syfte att å desamma i fortsättningen skola kunna utgå — i stället för dyrtidstillägg och kristillägg — rörligt tillägg och kristillägg.

Beträffande förbättring av pensioner, grundade i befattningar som numera äro förenade med pensionsrätt enligt de nyaste tjänstepensionsreglementena, innebär Kungl. Maj:ts förslag, att samtliga dessa pensioner skola — i förekommande fall utöver 1943 och 1944 års pensionsförbättringar — förhöjas med i runda tal 450 kronor för äldre och 300 kronor för nyare pensioner. Vid tillämpningen härav skall dock iakttagas, att nämnda pensioner genom förbättringar icke må bringas att överstiga de nyaste pensionerna. Den sålunda förordade lösningen (alternativ 3), vars genomförande beräknas draga en kostnad av 6,7 miljoner kronor under det närmaste budgetåret, har ansetts äga företräde framför andra under ärendets behandling diskuterade förslag (alternativ 1 och 2), främst med hänsyn till att densamma bäst tillgodoser de grupper av pensionstagare, som äro i största behov av pensionsförbättring. Alternativ 3 skulle därjämte medföra de minsta konsekvenserna vid framtida allmänna pensionsregleringar och ställa sig enklast i tillämpningen. Mot alternativ 1, som innebär en omräkning av pensionerna efter lönen å C-ort enligt de närmast före den 1 juli 1939 gällande avlösningsreglementena, har anmärkts, att det skulle verka synnerligen ojämnt och i lägre lönegrader medföra ingen eller endast obetydlig förbättring. Alternativ 2 — innebärande att samtliga pensioner uppräknas till nivån för de nyaste pensionerna — skulle likaledes verka ojämnt med ringa förbättring i de lägre men med avsevärda förhöjningar i de högre lönegraderna, särskilt beträffande äldre pensioner. Mot sistnämnda alternativ talar jämväl den jämförelsevis höga kostnaden, 9,3 miljoner kronor. En tillämpning av detsamma måste också bliva prejudicerande vid framtida pensionsregleringar.

De synpunkter på frågan om pensionsförbättringens storlek, som sålunda kommit till uttryck i propositionen, ha syns utskottet vara bärande. Även

om, såsom statskontoret framhållit, alternativ 3 icke kan anses vara systematiskt sett helt tillfredsställande, finner sig utskottet likväl böra tillstyrka detsamma såsom en i nuvarande läge fullt godtagbar pensionsreglering. Särskilt avseende har utskottet härvid fäst vid den omständigheten, att alternativ 3, till skillnad från alternativ 2, medgiver större handlingsfrihet vid omprövning av tjänstepensionerna i anslutning till den förestående löner regleringen för statens befattningshavare. Även med hänsyn till de avgöranden, som komma att träffas rörande folkpensioneringen, synes det vara av vikt att nu stanna för den pensionsreglering, som alternativ 3 innebär.

Av den ståndpunkt, utskottet sålunda intagit till frågan om avvägningen av pensionsförbättringen, följer att utskottet icke kan biträda det i de likalydande motionerna I: 252 och II: 396 framförda yrkandet om bifall till alternativ 2.

I de likalydande motionerna I: 215 och II: 309 har förslag framställts om beviljandet under innevarande och nästkommande budgetår av tillfälliga och provisoriska pensionstillägg, att utgå å samtliga tjänste- och familjepensioner, i vad angår äldre och nyare tjänstepensioner utöver den av Kungl. Maj:t föreslagna pensionsförbättringen. Kostnaderna för enbart tilläggen till tjänstepensionerna ha i motionerna beräknats till 15,6 miljoner kronor. Såvitt utskottet kunnat finna, kan det förhållandet, att statsmakterna beslutat bevilja vissa extraordinära tillägg å nu utgående löner, icke i och för sig motivera ytterligare åtgärder i förevarande sammanhang på pensionsväsendets område. Med hänsyn härtill och till de betydande kostnader, som förslagets genomförande skulle medföra, finner utskottet sig böra avstyrka bifall till ifrågavarande motioner.

Vad angår det i de likalydande motionerna I: 216 och II: 310 framställda yrkandet om en tillfällig förbättring under innevarande och nästkommande budgetår av vissa nyaste pensioner, skulle ett bifall till detsamma medföra ett resultat motsatt det som åsyftas i propositionen, nämligen att åstadkomma en utjämning de olika pensionsnivåerna emellan. Utskottet finner sig därför böra avstyrka jämväl dessa motioner.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om förbättring av övriga författningsenliga tjänstepensioner och av riksdagspensioner m. m. har icke föranlett någon erinran från utskottets sida. Beträffande vissa pensionärsgrupper vill utskottet emellertid göra följande uttalanden.

Bland pensionstagarna hos statens pensionsanstalt befinna sig ett antal f. d. befattningshavare vid folk- och småskoleväsendet, som genom beslut av Kungl. Maj:t tillerkänts pension jämlikt punkt 17 av övergångsstadgandena till kap. IV reglementet för statens pensionsanstalt på grund av tjänstgöring såsom *vikarier å vissa lärarbefattningar*. Enligt vad utskottet under hand inhämtat från pensionsanstalten, är det avsett att dessa pensionstagare skola bliva delaktiga av den av Kungl. Maj:t föreslagna pensionsförbättringen. Utskottet förutsätter, att jämväl pensionstagare, som genom särskilt beslut av riksdagen tillerkänts pension, vars belopp bestämts med tillämpning av de

grunder, som angivas i punkt 17 av berörda övergångsstadganden, inbegripes i pensionsregleringen.

Med avseende å *de summariska arbetarpensionerna* innebär Kungl. Maj:ts förslag, att pensionsbeloppen skulle uppräknas till två tredjedelar av pensionerna enligt 1942 års arbetarpensionsreglemente. Den därigenom vunna förbättringen måste dock i flertalet fall framstå såsom jämförelsevis obetydlig, särskilt i betraktande av att de summariska arbetarpensionerna icke tidigare blivit delaktiga av någon förhöjning, vilket däremot varit fallet beträffande nyare pensioner, som utgå enligt arbetarpensionsreglementet av år 1934, ävensom beträffande vissa äldre och nyare pensioner till tjänstemän i motsvarande löneställning. Med hänsyn härtill hade det varit önskvärt, att en större förbättring av de summariska pensionerna kommit till stånd än enligt Kungl. Maj:ts förslag. Såvitt utskottet kunnat finna, synes det likväl icke vara möjligt att bortse från den hittillsvarande relationen mellan den summariska pensionsnivån och pensionsnivån enligt gällande nyaste arbetarpensionsreglemente. En ytterligare förhöjning av de summariska pensionerna måste medföra, att arbetare, som pensioneras enligt 1942 års arbetarpensionsreglemente, i vissa fall skulle komma i en sämre ställning än arbetare med summarisk pension. Arbetare, som är underkastad nyssnämnda reglemente, äger nämligen att för pension tillgodoräkna endast två tredjedelar av tjänstetid före den tidpunkt då reglementet blev tillämpligt på honom. En förbättring av de summariska pensionerna utöver den av Kungl. Maj:t föreslagna synes därför kunna ske först i samband med en förhöjning av pensionerna enligt arbetarpensionsreglementet. Utskottet förutsätter, att frågan om en förhöjning av de summariska pensionerna upptages jämsides med den omprövning av pensionsnivån för arbetare underkastade arbetarpensionsreglementet, som bör komma till stånd i samband med den förestående löner regleringen för den statsanställda personalen.

Riksdagen har vid beviljande i ett fåtal fall av pensioner å *f. d. städerskor* särskilt beslutat, att rörliga tilläggsförmåner icke skola utgå. I propositionen uttalas, att därest förbättring av dessa pensioner anses böra ifrågakomma, detta bör ske i form av ett medgivande att å pensionen må åtnjutas rörliga tilläggsförmåner. Härjämte har i ovanberörda motion II: 142 framställts yrkande om att dyrtidstillägg må utgå å dylika städerskepensioner samt att ett beslut härom måtte ges retroaktiv verkan.

För egen del vill utskottet tillstyrka den i propositionen ifrågasatta anordningen. Utskottet utgår från att Kungl. Maj:t kommer att meddela erforderliga föreskrifter angående utbetalning av rörligt tillägg och kristillägg å ifrågavarande städerskepensioner från och med den 1 juli 1946 eller från samma tidpunkt, då den i propositionen föreslagna pensionsregleringen skulle tillämpas. Någon retroaktiv förhöjning av städerskepensionerna synes utskottet alltså icke böra ifrågakomma.

Såsom departementschefen framhållit, torde Kungl. Maj:t böra erhålla en jämförelsevis vidsträckt befogenhet att meddela erforderliga föreskrifter i

huvudsaklig överensstämmelse med de i propositionen angivna allmänna grunderna för pensionsregleringen. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i sådant avseende besluta om jämkningar beträffande pensionsförbättringens omfattning och storlek för särskilda pensionstagare eller grupper av pensionstagare samt att i fråga om den tekniska uppräknigen vidtaga erforderliga författningsändringar och övriga åtgärder, som kunna finnas påkallade. Vad angår f. d. innehavare av dels militära beställningar, för vilka 1939 års lönerreglering medförde en ändring i tidigare lönerelation mellan civila och militära befattningar, dels förordnandetjänster, vilka vid 1941 års pensionsreglering differentierades i pensionshänseende, synes sålunda exempelvis jämkning kunna påkallas i syfte att begränsa förbättringen på sådant sätt, att reglerad pension icke kommer att överstiga en med utgångspunkt från den tidigare löne- respektive pensionsställningen beräknad nyaste pension.

Utskottet tillstyrker, att pensionsregleringen genomföres från och med den 1 juli 1946.

Såsom i det föregående antytts, råder ett visst samband mellan den nu föreslagna pensionsregleringen och frågan om folkpensioneringens framtida ordnande. Då en lösning av sistnämnda fråga måhända kan finnas böra föranleda jämkningar i vissa f. d. statsanställdas pensionsförmåner, har inom utskottet ifrågasatts, att pensionsregleringen — inberäknat den tekniska uppräknigen av grundpensionerna — endast skulle erhålla provisorisk giltighet under det närmaste budgetåret. En dylik begränsning av giltighetstiden för pensionsregleringen har emellertid synt utskottet icke vara erforderlig, när möjlighet föreligger att, om så finnes påkallat, vidtaga här avsedda jämkningar genom ändring av grunderna för det å pensionerna utgående kristillägget, vilka fastställas för ett budgetår i sänder.

Utgifterna för pensionsregleringen torde böra bestridas beträffande statens affärsverk av dessa verks medel samt i övrigt av vederbörliga anslag under tolfte huvudtiteln. Utskottet kommer senare under riksdagen att avgiva förslag rörande beräkningen av ifrågavarande anslag.

Aberopande det anförda får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen, med avslag å motionerna I: 252 och II: 396, I: 215 och II: 309 samt I: 216 och II: 310, må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition; samt
- 2) att motionen II: 142 må anses besvarad med vad utskottet ovan anfört och hemställt.

Stockholm den 29 mars 1946.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar Åkerberg, Carlström, Sundvik*, Edin*, Fahlander,
Grym, Ljungdahl och Petersson i Karlskrona;
från andra kammaren: herrar Svedman, Paulsen, Andersson i Munkaljungby*,
Johnsson i Kastanjegården, Sundberg, von Seth, Persson i Norrby* och Sköldin.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar Svedman, Carlström, Fahlander, Petersson i Karlskrona,
Johnsson i Kastanjegården och von Seth, vilka ansett, att utskottets yttrande
och hemställan bort hava följande lydelse:

»I enlighet — — — (s. 21) — — — och kristillägg.

Beträffande förbättring — — — (s. 21) — — — nyaste pensionerna. Den
sålunda förordade lösningen (alternativ 3) kan dock näppeligen sägas
motsvara den allmänna pensionsreglering, som fjolårets riksdag tänkt sig.
Alternativet i fråga innebär nämligen, att endast pensionerna t. o. m. 12 löne-
graden uppräknas till full överensstämmelse med de nyaste pensionerna.

Enligt utskottets mening kräva rättvisa och billighet, att samtliga äldre
och nyare pensioner uppbibras till sina nyaste motsvarigheter. Det förslag i
sådan avseende, som diskuterats i propositionen (alternativ 2) och som jäm-
väl förordats i de likalydande motionerna I:252 och II:396, har emellertid
i propositionen avvisats med den motiveringen att alternativet skulle verka
ojämnt med ringa förbättring i de lägre lönegraderna men med avsevärda
förhöjningar i de högre lönegraderna, särskilt beträffande äldre pensioner.
Kostnaderna skulle, heter det vidare, bli jämförelsevis höga, och alternativets
tillämpning skulle verka prejudicerande vid framtida pensionsregleringar.

I vad angår pensioner t. o. m. 12 lönegraden är emellertid att märka, att
den förbättring, som skulle ernås vid tillämpning av alternativ 2, blir exakt
densamma som vid tillämpning av alternativ 3. För dessa pensioner sak-
nar sålunda valet av alternativ betydelse. För pensionerna i högre löne-
grader än den 12:e skulle alternativ 2 innebära en i vissa fall ganska bety-
dande förbättring i förhållande till alternativ 3. Att förbättringen av dessa
pensioner nu måste bli jämförelsevis stor, beror delvis på att ifrågasvarande
pensioner — i motsats till de lägre — icke blivit föremål för någon förhöj-
ning i samband med 1943 och 1944 års regleringar. Det synes utskottet emel-
lertid kunna ifrågasättas, huruvida det är nödvändigt att beträffande de äldre
pensionärerna räkna med så höga ökningsbelopp, som skett i departements-
promemorian. Vissa jämkningar nedåt i beloppen kunna i åtskilliga fall vid
närmare undersökning visa sig påkallade för att ernå en närmare anpassning
av pensionerna i dessa fall till den lönenivå, som tillämpades vid vederböran-

des avgång ur tjänst. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att beträffande ifrågavarande pensioner fastställa storleken av den pensionsförhöjning, som med beaktande härav bör utgå i de särskilda fallen. Den merkostnad, som ett genomförande av alternativ 2 innebär utöver alternativ 3, begränsas till (9,3 — 6,7 =) 2,6 miljoner kronor för nästa budgetår och torde såsom statens pensionsanstalt framhållit i och för sig icke kunna anses utgöra hinder för alternativets genomförande, särskilt som ifrågavarande kostnader relativt snabbt nedgå i samband med pensionärsstockens successiva minskning. Beträffande befarade konsekvenser av ett bifall till alternativ 2 med hänsyn till framtida pensionsregleringar må framhållas, att desamma i princip ej bli större än vid ett bifall till alternativ 3, som medger höjning upptill nyaste pensionsnivån av flertalet pensioner.

På grund av det anförda och med hänsyn till att alternativ 2 innebär en systematiskt tillfredsställande och för samtliga befattningshavargrupper rättvis lösning finner utskottet sig böra tillstyrka, att detta alternativ lägges till grund för den nu förevarande pensionsregleringen.

I de likalydande — — — (s. 22) — — — dessa motioner.

Beträffande vissa pensionärsgrupper vill utskottet särskilt framhålla följande.

Bland pensionstagarna — — — (s. 22—23) — — — böra ifrågakomma.

Kungl. Maj:t torde böra erhålla en jämförelsevis vidsträckt befogenhet att meddela erforderliga föreskrifter i huvudsaklig överensstämmelse med de i det föregående angivna allmänna riktlinjerna för pensionsregleringen. Härvid bör jämväl beaktas den inverkan en lösning enligt alternativ 2 kan medföra beträffande andra författningensliga tjänstepensioner än sådana, som grundats i befattningar, vilka numera äro förenade med pensionsrätt enligt de nyaste tjänstepensionsreglementena, ävensom beträffande riksdagspensioner m. m. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om jämkningar — — — (s. 24) — — — 1 juli 1946.

Utgifterna för — — — (s. 24) — — — ifrågavarande anslag.

Utskottet hemställer,

1) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och motionerna I: 252 och II: 396, må bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad ovan anförts meddela bestämmelser angående omreglering av vissa tjänstepensioner;

2) att motionerna I: 215 och II: 309 samt I: 216 och II: 310 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

3) att motionen II: 142 må anses besvarad med vad utskottet ovan anförts och hemställt»; samt

2) av herr *Paulsen*, som anförts:

»Med hänsyn till de av utskottet å s. 23 anförda skälen anser jag motiverat, att en större förbättring än den av Kungl. Maj:t föreslagna medges be-

träffande de summariska arbetarpensionerna. Förbättringen synes vid en tjänstetid av lägst 30 år böra bestämmas till omkring 300 kronor för år i fråga om såväl manliga som kvinnliga f. d. arbetare med pension enligt 1942 års grunder. De sammanlagda pensionsförmånerna skulle då bli kr. 1 949: 28 resp. kr. 1 556: 28. Samma belopp böra tillkomma pensionärer enligt 1918 och 1934 års kungörelser. För avkortade pensioner skulle förhöjningen ned-sättas i förhållande till avkortningen.

Motsvarande förhöjningar böra vidtagas beträffande pensionerna åt vissa f. d. vägarbetare och riksdagspensioner åt arbetare.

I övrigt biträder jag utskottets förslag.

På grund av det anförda hemställes,

att riksdagen må uppdraga åt Kungl. Maj:t att i överens-stämmelse med vad ovan förordats genomföra en förhöjning av vissa arbetarpensioner.»